

A photograph of a baby's feet sticking out from under a thick, textured blue blanket on a white bed. The baby is lying on their back, and the blanket is pulled up to their chest. The background is a plain white surface.

Liisa
Kelti-
kangas WSOY
Järvinen

PIENEN LAPSEN SOSIAALISUUS

PIENEN LAPSEN SOSIAALISUUS

PIENEN LAPSEN SOSIAALISUUS

Liisa
Kelti-
kangas-
Järvinen

Werner Söderström Osakeyhtiö
Helsinki

Liisa
Kelti-
Kangas-
Järvinen

ENSIMMÄINEN PAINOS ILMESTYI 2012.
ENSIMMÄINEN PEHMEÄKANTINEN PAINOS ILMESTYI 2026.

© LIISA KELTIKANGAS-JÄRVINEN JA WSOY 2012

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
WSOY, LÖNNROTINKATU 18, 00120 HELSINKI

ISBN 978-951-0-53028-3

PAINETTU EU:SSA
TUOTETURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT TIEDUSTELUT TUOTEVASTUU@WSOY.FI

SISÄLLYS

I SOSIAALISUUDEN MYTTI

1. Johdanto 9
2. Sosiaalinen ihminen on hyvä ihminen 11
3. Työelämä tarvitsee sosiaalisia taitoja 14

II KOLME ENSIMMÄISTÄ IKÄVUOTTA

1. Tarkoitushakuinen käsitys lapsesta 18
2. Maturaatio ja ikään sidottu kehitys 20
3. Kolmen ensimmäisen ikävuoden merkitys 22
4. Kiintymyssuhde 28
 - Separaatio eli ero hoitajasta 32*
 - Objektipysyvyys 34*
 - Tunteiden säätely 38*
5. Kiintymyksen kohde 38
6. Kiintymyssuhde ja myöhemmät sosiaaliset taidot 41
7. Kiintymyssuhde ”löytyy” aivoista 43
8. Johtopäätökset 45

III SOSIAALISTUMINEN

1. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot 51
2. Sosiaalinen kyvykkyys 53
3. Sosiaalistumisen esiaste 54
 - Hymy 55*
 - Itku 56*
4. Totteleminen 57
5. Kaikki tottelemattomuus ei ole negatiivista 60
6. Temperamentti 61
7. Empatia ja altruismi 64
8. Sisarusten vaikutus 65
9. Curling-vanhemmat 68
10. Rakentavan keskustelun vaikeus 72

IV PÄIVÄHOITO JA STRESSI

1. Ne kaksi tutkimuslöytöä 77
2. Vauvalla voi olla stressi 79
3. Päivähoito ja stressi 80
4. Yksilöllinen vaihtelu – yhteys lapsen persoonaan 83
5. Mikä aiheuttaa stressireaktion? 85
Päivähoidon ryhmäpohjaisuus 86
Hoidon laatu 88
6. Stressi ja oppiminen 89
7. Emootioiden säätely ja käytösongelmat 91
8. Päiväkodin melu 93
9. Erilaiset lapset saavat erilaisen kohtelun? 95
10. Stressinsieto aikuisena 99
11. Stressi ja sairastuminen 102
12. Johtopäätökset 104

V PÄIVÄHOITO JA SOSIAALISET TAITOT

1. Ensimmäiset tutkimustulokset aggression ja päivähoidon välisestä yhteydestä 110
2. Tutkimusevidenssi kasvaa ja tarkentuu 114
3. Riskiperheet 118
4. NICHD-tutkimusprojekti 118
Tutkimuksen kulku 120
5. Kasautuneen tuntimäärän vaikutus 120
6. Päivähoidon aloitusikä 127
7. Päivähoidon tyyppi 128
8. Päivähoidon laatu 129
9. Vanhemman sensitiivisyys 132

- 10. Johtopäätökset 134
 - 10.1. Tulosten yhteenveto 134
 - 10.2. Lapsen ikä 138
 - 10.3. Lapsi ja ryhmä 139
 - 10.4. Hoitajien määrä ja pysyvyys 140
 - 10.5. Hoidon laatu 142
 - 10.6. Riskiperheet 143

VI MIKÄ SELITTÄÄ PÄIVÄHOIDON JA AGGRESSIIVISUUDEN VÄLISEN YHTEYDEN?

- 1. Selviäminen ryhmässä ei ole alle 3-vuotiaan kehitystehtävä 145
- 2. Ryhmä lisää aggressiivisuutta 148
 - 2.1. Tilanne vahvistaa aggressiivisuutta 148
 - 2.2. Aggressiivisuus vahvistaa itseään 150
 - 2.3. Ryhmä tukee käytöksen pysyvyyttä 151
- 3. Kasvaminen ryhmän jäseneksi, leikin erilaiset vaiheet 152
- 4. Yksilöllisyys 156
 - 4.1. Ryhmä antaa kasvatustapahtumalle odottamattomia merkityksiä 158
 - 4.2. Pieni lapsi tarvitsee vastauksen jokaiseen signaaliinsa 159
 - 4.3. Reaktiivisuus ympäristön ärsykkeille 160
- 5. Ryhmän positiivinen vaikutus 163
- 6. Tytöt, pojat ja ryhmäytyminen 167

VII PÄIVÄHOIDON VAIKUTUS VANHEMMAN JA LAPSEN SUHTEESEEN

- 1. Lapsen signaalien tunnistaminen vaatii oppimista 170
- 2. Päivähoidon laatu vaikuttaa äidin ja lapsen vuorovaikutukseen 173
- 3. Äidin työssäkäynti ja perheen hyvinvointi 175

VIII KENGURU-TUTKIMUS, SUOMALAINEN TUTKIMUS OMAHOITAJUUDESTA

IX KOTIHOITO VASTAAN PÄIVÄHOITO

X RUOTSALAINEN TUTKIMUS PÄIVÄHOIDON PITKÄAIKAISESTA POSITIIVISESTA VAIKUTUKSESTA

1. Keskustelua herättänyt ruotsalaistutkimus 192
2. Tulosten yhteys aiempiin tutkimuksiin 193
3. Johdatus artikkelin sisältöön 195
4. Koehenkilöt, mittarit ja tulokset 197
5. Tulkinta 202
6. Jatkotutkimus 204

XI JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Tilanne Suomessa on hyvä 208
2. Päivähoidon laatu 209
3. Ryhmä 211
4. Kenelle päiväkotia luotiin? 215
5. Päivähoito ja varhaiskasvatus 217
6. Päivähoitokypsyyden testaaminen? 219
7. Tutkijoiden ohjeita laadukkaan päivähoiton järjestämiseksi 221
8. Perhepäivähoito 225

SOSIAALISUUDEN MYYTTI

1. Johdanto

Tämä kirja kertoo alle kolmevuotiaan lapsen sosiaalisesta kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Sosiaalinen kehitys ja sosiaaliset taidot saavat perustansa lapsen varhaisista kokemuksista. Ihmisen sosiaaliset taidot ovat opittuja. Oppimisprosessi on jokaisena ikäkautena erilainen. Puhutaan eri ikäkausien kehitystehtävistä eli siitä oppimisprosessista, jolle kukin ikäkausi antaa valmiuden.

Sosiaalisten taitojen oppiminen on pitkä tapahtuma. Se lähtee liikkeelle niin varhain ja sellaisista lapsen kokemuksista, joista kasvattajalle tuskin tulee mieleen, että kyse olisi sosiaalisten taitojen ensimmäisistä peruskivistä. Keskeistä tässä oppimisessa on pienen lapsen ja tämän hoitajan välille syntynyt kiintymyssuhde, joka vaikuttaa niin sanottujen sosiaalisten aivojen syntymiseen ja sosiaalistaa lapsen.

Kiintymyssuhteen seurauksena syntyy luottamus ihmisiin, ja luottamuksen seurauksena myöhempi kyky toimia yhdessä. Ennen ensimmäistä syntymäpäiväänsä lapsi on kerännyt jo suuren joukon kokemuksia siitä, miten ihmiset kohtelevat toisiaan, miten ihmiset

vastaavat toistensa avunpyyntöihin, miten ihmiset saa reagoimaan, voiko ihmisiin luottaa, mitä ihmisiltä voi odottaa ja millaisia emootioita ihmisten välisessä kanssakäymisessä syntyy. Ensimmäiset sosiaaliset taidot lapsi siis oppii vuorovaikutuksessa vanhempiansa kanssa. Vanhemmat ovat lapsen ensimmäinen sosiaalinen yhteisö.

Vauvan ensimmäisten ihmissuhteiden pysyvyys, turvallisuus ja luotettavuus antavat vauvalle ensimmäisen kokemuksen siitä, millainen maailma on, ja se saattaa heijastua jopa aikuisuuden ihmissuhteisiin. Ensimmäisten ihmissuhteiden turvallisuus saattaa näkyä aikuisuudessa siinä, uskaltaako ihminen luottaa toiseen vai pelkääkö hän jatkuvasti tulevansa jätetyksi ja siksi varmuuden vuoksi itse katkaisee jokaisen orastavan ihmissuhteen. Varhaisten ihmissuhteiden luotettavuus näkyy siinä, kykeneekö ihminen kestämään ihmissuhteissaan emotionaalisia ristiriitoja vai hakeeko hän riittävän luotettavaa ihmistä aina uudesta ja uudesta kumppanista.

Kolme ensimmäistä ikävuotta ovat kehityspsykologisesti tärkeä vaihe. Silloin luodaan perusta sekä ihmisen minäkäsitykselle että hänen käsitykselleen ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Kun puhutaan ihmisen kyvystä luottaa itseensä ja tehdä yhteistyötä, kyvystä sietää stressiä ja tulla toimeen muiden kanssa, puhutaan koko yhteisön hyvinvoinnista ja sosiaalisesta pääomasta, ei vain yhden yksilön kehityksestä ja hyvinvoinnista.

Kolmen ensimmäisen ikävuoden ”vaatimuksia” on vaikeampaa kuin myöhempien ikäkausien odotuksia sovittaa nykyiseen yhteiskuntaan ja vanhempien työelämän vaatimuksiin. Siksi tämän kehityskauden päivähoitoratkaisut tarvitsevatkin enemmän miettimistä kuin seuraavien ikäkausien ratkaisut. Tämän ikäkauden ratkaisuilla saatetaan vaikuttaa jopa siihen, kuinka paljon erityisopetusta, koulupsykologin palveluja ja masennuksen ja syrjäytymisen hoitoa myöhemmin tarvitaan.

Tähän kirjaan on koottu uusin tutkimustieto päivähoidon vaikutuksesta lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Tutkimus osoittaa, että kaikki päivähoito ei välttämättä tue pienen lapsen kehitystä. Koska päivähoito yhteiskunnan rakennemuutosten takia on välttämätöntä, ei vastaus päivähoidon mahdollisille ongelmille ole kotihoito, vaan päivähoidon laadusta huolehtiminen. Päivähoidon tulisi olla sellainen, että tekivät vanhemmat minkä tahansa hoitoratkaisun, he voivat tehdä sen ilman syyllisyyttä.

Lapsen sosiaalisuutta ja sosiaalisten taitojen kehitystä on käsitelty tämän kirjan kirjoittajan aiemmissa teoksissa, joissa on kerrottu esimerkiksi temperamentin merkityksestä ja ujon lapsen sosiaalisen vuorovaikutuksen ohjaamisesta. Vaikka nämä asiat olisivat tämänkin teoksen tärkeää sisältöä, ei niitä enää uudelleen käsitellä, vaan tässä kirjassa pyritään esittämään asioita, joita aikaisemmat teokset eivät sisällä.

Kirjassa on viitattu tutkijoihin ja heidän tekemiinsä tutkimuksiin, mutta oppikirjamaista luetteloa kyseisistä tutkimuksista ei kuitenkaan anneta. Kirjan tekijä on luottanut siihen, että nykyisillä tiedonhakumenetelmillä lukija helposti löytää tutkijan nimen, tutkimuksen aiheen ja vuosiluvun perusteella lähteen.

2. Sosiaalinen ihminen on hyvä ihminen

Jos ihmisiä pyydetään kertomaan, mitkä persoonallisuuden ominaisuudet heidän mielestään parhaiten takaavat menestymisen, niin sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot mainitaan yleensä ensimmäisinä. Sosiaalisuudesta on tullut nykyajan hyvän ihmisen tuntomerkki. Luettuaan 200 hakemusta, jotka kaikki alkoivat ”Olen hyvin sosiaalinen”, päätti eräs sosiaalialan opettaja ottaa välittömästi korkeakoulunsa opiskelijaksi ensimmäisen, joka ei kuvaa portfolioissaan

itseään siten. Hän ei päässyt tekemään kyseistä valintaa; yksikään hakija ei rojhennut jättää tätä hyvän ihmisen tunnusta mainitsematta.

Tämä hyvän ihmisen tuntomerkki on ensimmäinen sosiaalisuuteen liittyvä myytti. Kukaan ei oikein osaa kertoa, miten sosiaalisuus auttaa menestykseen ammatissa kuin ammatissa. Sosiaalisuuden sisältökin jää epämääräiseksi. Jotain hyvää se kuitenkin on, ja jollain tavalla se menestyksen takaa.

Sosiaalisuutta ei odoteta vain aikuisilta. Jos vanhemmat haluavat kertoa, että heidän lapsensa on iloinen ja ihana ja että he ovat ylpeitä lapsestaan, he sanovat, että lapsi on sosiaalinen. Kukaan ei kerro, että lapsi on musikaalinen, liikunnallinen, ei vähäisessäkään määrin sosiaalinen, aamuvirkku ja aktiivinen. He kertovat, että lapsi ei ehkä ole kovin sosiaalinen, mutta niin musikaalinen, aktiivinen ja jo nyt tulevaisuuden urheilijalupaus. Sosiaalisuus ei ole yksi ominaisuus ominaisuuksien joukossa, vaan perusvaatimus, jonka puute tulee korvata suurella määrällä hyveitä.

Mitä pienen lapsen sosiaalisuudella lopultakin tarkoitetaan? Millä tavoin kaivaa hiekkaa vuoden vanha sosiaalinen lapsi, ja millaisia sosiaalisten taitojen vaatimuksia voidaan asettaa kaksivuotiaalle? Miten on tultu siihen, että sosiaalisuudesta ja sosiaalisista taidoista on tullut kaiken yli kulkeva arvo, niin että keskustelu niiden kehityksestä peittää alleen puheen pienen lapsen muusta tärkeästä kehityksestä?

Tarkoitus ei ole vähätellä sosiaalisten taitojen merkitystä ihmisten välisessä kanssakäymisessä, vaan herättää pohtimaan, mikä sosiaalisuudessa ja sosiaalisten taitojen korostamisessa on paikkansa pitävää ja milloin niiden arvostaminen on kestävä kupla. Muotikäsite on harmiton, jos se elää aikansa arjen puheessa ja vaihtuu pian toiseen muotikäsitteeseen. Se muuttuu kuitenkin haitalliseksi,

jos se alkaa ohjata kasvatuskäytäntöjä ja työntekijöiden valintoja. On haitallista, jos lapsia ryhdytään kasvattamaan ”sosiaalisiksi” ilman pohdintaa, mitä sosiaalisuus on, ja osaavien ja ammattitaitoisten työntekijöiden sijasta aletaan työpaikoille etsiä sopivia tyyppejä.

Toimittaja kysyi jokin aika sitten tämän kirjan kirjoittajalta, mikä on se sosiaalinen fobia, joka saa jotkut ihmiset pelkäämään julkisuutta. Toimittajan mukaan julkisuus ja avoimuus ovat sama asia. Ihminen on avoin silloin, kun hän viihtyy julkisuudessa, ei koe tarvetta suojata yksityisyyttään, vaan on valmis kertomaan itsestään kaiken kaikille. Ihminen, joka karttaa henkilöönsä kohdistuvaa julkisuutta, ei anna henkilöhaastatteluja, ei avaa kotiaan valokuvaajille, kieltäytyy osallistumasta viihdeohjelmiin eikä avaa sydäntään 800:lle Facebook-ystävälle, oli toimittajan mukaan erakko, joka kärsii sosiaalisesta fobiasta. Tämä fobia taas syntyy sosiaalisuuden tai sosiaalisten taitojen puutteesta. Olisi siis normaalia hakeutua julkisuuteen, ja karttamisen syynä olisi pelko, fobia.

Näin ketju etenee. Ensin nostetaan jokin ihmisen ominaisuus muita tärkeämmäksi ja sitten toistetaan tätä ylivertaisuutta riittävän kauan, niin että se muuttuu ihmisten mielissä faktaksi. Ominaisuus irtautuu alkuperäisestä sisällöstään ja alkaa tarkoittaa jotain muuta, kuten ylipäättään hyvää ihmistä, niin kuin jokin aika sitten tarkoitti ”hyvä itsetunto” ja niin kuin nykyään tarkoittaa ”sosiaalisuus”. Sen jälkeen ominaisuus saa vaihtelevia sisältöjä sen mukaan, mikä yhteiskunnassa milloinkin on arvostettua. Julkisuushakuisuus ei enää olekaan aiempaan tapaan negatiivinen asia, vaan siitä on tullut sosiaalisuuden merkki.

Seuraavassa vaiheessa ihminen, joka haluaa tehdä eron yksityisen ja julkisen välille ja karttaa henkilöönsä kohdistuvaa julkisuutta, nähdään poikkeavana. Hän ei ole erilainen, vaan hän on neurootinen, foobikko. Kukaan ei halua töihin foobikkoja, joten pian työ-

paikan saannin edellytyksenä on 800 Facebook-ystävää ja aktiivinen sivustojen päivitys ihmisen koko henkilökohtaisella elämällä.

3. Työelämä tarvitsee sosiaalisia taitoja

Toinen sosiaalisuuden ympärillä kiertävä myytti kuuluu, että nykyajan työelämä vaatii sosiaalisia taitoja. Tavallinen sosiaalisuutta koskevan haastattelun aloitus kuuluu: ”Kun sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot ovat nykymaailmassa tulleet niin tärkeiksi...” Miten niin nykymaailmassa? Sosiaaliset taidot ovat olleet ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa aina yhtä tärkeitä. Ne ovat ihmisten välisen vuorovaikutuksen väline. Nykymaailma ei ole lisännyt vaan ryhtynyt toistamaan niiden tärkeyttä.

Näiden kommenttien jälkeen kysyjä on usein hetken hämmennyt, mutta jatkaa: ”Eihän nykyaikana enää riitä, että ihminen tekee työnsä hyvin, vaan hänen on tultava toimeen muiden kanssa. Hänen täytyy edustaa firman arvoja myös käytöksellään, pukeutua hyvin ja huolehtia ulkonäöstään. Hänen täytyy kuunnella asiakkaitaan, vastata heidän toiveisiinsa, luoda hyvä ilmapiiri ja käyttäytyä niin, että se edistää firman päämääriä.”

Ei ole ollut sellaista ajanjaksoa, että ihmisen ei olisi tarvinnut tulla toimeen muiden kanssa. Muiden kanssa hyvin toimeentulevat ovat aina selvinneet paremmin kuin jatkuvasti hankaluuksiin joutuvat. Toimeentulemisen vaatimusta saatettiin aiemmin jopa pitää enemmän itsestänselvyytenä kuin nykyään, niin ettei sitä tarvinnut samassa mittaluokassa vatvoa. Nykyaika ei ole tehnyt muiden kanssa toimeentulemisesta aikaisempaa tärkeämpää, vaan nykyajan yksilöllisyyden korostaminen on tehnyt siitä aiempaa vaikeampaa.

Mikään muu piirre edellisessä luettelossa ei enää liitykään sosiaalisuuteen sen enempää kuin sosiaaliin taitoihinkaan, vaan lista

koostuu piirteistä, jotka mittaavat hyvää käytöstä. Saattaa olla, että hyvän käytöksen vaatimukset työelämässä ovat lisääntyneet ja ehkä aiemmin sallittiin enemmän töksähtelevää käytöstä, kunhan ihminen teki työnsä ammattimaisesti.

Hyvää käytöstä ei kuitenkaan ole aihetta lukea sosiaalisesti taidoksi, koska se ei edellytä mitään tiettyjä psyykkisiä valmiuksia. Kaikenlaisilla persoonallisuuksilla ja valmiuksilla varustetut ihmiset oppivat sanomaan ”päivää”, ”kiitos” ja ”anteeksi” ja oppivat vuorovaikutuksen kohteliaisuussäännöt. Siihen riittää pelkkä näiden asioiden opettaminen, eikä opettaminen vaadi erityistä yksilöllisyyttä tai lapsen persoonallisuuden huomioon ottamista.

Käyttäytyminen on ihmisen oma valinta, ja hyvilläkin sosiaalisilla taidoilla varustettu ihminen voi niin päättäessään käyttäytyä huonosti, valita oman harkintansa mukaan, missä ja milloin käyttäen sosiaalisia taitojaan. Vastaavasti hyvä käytös ei vaadi erityistä empatiaa tai mitään erityisiä sosiaalisia taitoja, siis kykyä analysoida ristiriitatilanteita, löytää niihin rakentavia ratkaisuja ja ennakoida tulevaa. Hyvä käytös ei myöskään vaadi sosiaalisuutta, siis sitä, että pitää ihmisistä ja haluaa aina olla mieluummin ihmisten seurassa kuin yksin. Hyvä käytös on mahdollista jokaiselle taidoista ja temperamentista riippumatta.

”Hyvä käytös” sisältää arvovaruksen ja ripauksen eettisyyttä. Nykyaika vierastaa kaikkea, mihin saattaisi liittyä jonkinlainen moraalinen kannanotto, varsinkin kun puhutaan aikuisista. Niinpä puhe hyvästä käytöksestä on turvallisempaa korvata puheella sosiaalisuudesta. On helpompaa ja vähemmän tuomitsevaa puhua ihmisen sosiaalisista taidoista kuin yksinkertaisesti sanoa, että hän käyttäytyy huonosti.

Suuri osa työpaikkojen ihmissuhdeongelmista johtuu tutkimusten mukaan siitä, että ihmiset käyttäytyvät huonosti toisiaan kohtaan, ei ihmisten huonoista sosiaalisista taidoista. Ratkaisu ei

silloin ole sosiaalisilta taidoiltaan oikeanlaisten ihmisten valinta, vaan pitävien käytösnormien luominen työpaikalle.

Hyvä käytös tulisi siis pitää erillään sosiaalisista taidoista. Se on sosiaalisen kanssakäymisen väline, mutta ei yksilöllinen taito, koska jokainen voi oppia sen yhtä hyvin temperamentistaan ja persoonallisuudestaan huolimatta ja koska sen sisältö sanellaan ulkopuolelta. Käsitys hyvästä käytöksestä on aina sidoksissa kulttuuriin ja yhteiskunnan vallitseviin normeihin. Luonnollisesti myös hyvässä käytöksessä on eroja ihmisten välillä niin kuin on kaikessa inhimillisessä toiminnassa. Erot eivät kuitenkaan heijasta niinkään ihmisen luonnetta kuin sitä, mitä hänelle on opetettu ja kuinka tiukasti hänen kasvatuksessaan on pidetty kiinni hyvän käytöksen vaatimuksesta.

Nykyajan arvomaailmaa kuvastaa myös sosiaalisten taitojen liittäminen ensi sijassa työelämään. Tämän kirjan kirjoittajan lähes jokainen sosiaalisia taitoja koskeva haastattelu on alkanut: ”Koska nykyajan työelämä vaatii sosiaalisia taitoja...” Yksikään toimittaja ei ole aloittanut: ”Koska nykyajan perhe-elämä vaatii sosiaalisia taitoja...” Työelämän ihmissuhdeongelmat nähdään sosiaalisten taitojen puutteena, perhe-elämän ihmissuhdeongelmien katsotaan kumpuavan jostain muusta. Työelämän sosiaaliin suhteisiin harjaantumista pidetään tärkeänä, lähimpien ihmissuhteiden sosiaalisten taitojen ajatellaan tulevan itsestään.

Oikeastaan sosiaalisten taitojen vaatimus on läheisissä ihmissuhteissa paljon suurempi kuin työelämässä. Läheisissä ihmissuhteissa jos missä tarvitaan neuvottelutaitoja ja ongelmien ratkaisemiskykyä. Työelämän sosiaalista vuorovaikutusta helpottaa pitkälle valmis koodi, joka ohjaa käyttäytymistä. Pääpiirteissään kaikki tietävät, miten työpaikalla tulee käyttäytyä, miten toimia, mitä sanoa, miten ratkaista ongelmia, ja kaikki myös hyväksyvät nämä yhteiset odotukset. Lopulta-kin yksilöllinen vapaus poiketa tästä koodista on aika pieni.

Psykologian emeritaprofessori Liisa Keltikangas-Järvinen on suomalaisen temperamenttitutkimuksen uranuurtaja ja luetuimpia tietokirjailijoitamme. Hän on käsitellyt teoksissaan itsetuntoa, sosiaalisuutta ja temperamentin vaikutuksia hyvinvointiin. Hänen tutkimustietoon perustuvat teoksensa ovat ravistelleet luutuneita käsityksiä ja olleet tärkeitä keskustelunavauksia. Keltikangas-Järvinen valittiin Vuoden professoriksi 2008. Hän sai Helsingin yliopiston J. V. Snellman -palkinnon 2008 ansiokkaasta tieteellisen tiedon välittämisestä. Hänen teoksensa *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot* (2010) sai Lauri Jäntin säätiön tietokirjapalkinnon »merkittävänä yhteiskunnallisena puheenvuorona». Keltikangas-Järvinen on palkittu merkittävästä urastaan Suomen Kulttuurirahaston suurpalkinnolla vuonna 2019 ja Tietokirjailijat ry:n Warelius-palkinnolla 2025.

Varhaislapsuus on ihmisen tärkeimpiä elämänvaiheita. Kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana luodaan lähtökohta aikuisiän sosiaalisille taidoille.

Päiväkodin merkitys lapsen kasvattajana on suuri. Ryhmä ei silti itsessään lisää lapsen sosiaalisia taitoja, sillä liian varhainen joutuminen suureen ryhmään voi olla haitaksi niiden kehittymiselle. Millaiset kokemukset sitten auttavat lasta? Onko pienen lapsen tehtävä pitää puolensa, selviytyä ryhmässä ja ratkaista sosiaalisia ongelmia? Mitä ovat alle kolmevuotiaan sosiaaliset taidot?

Kirja on tarkoitettu pienten lasten vanhemmille ja lasten parissa työskenteleville. Se on myös poliittinen keskustelunavaus, tärkeä puheenvuoro pienen lapsen sosiaalisesta kehityksestä ja laadukkaan päivähoiton reunaehdoista. Hyvä päivähoito on panostus koko yhteiskunnan hyvinvointiin ja sosiaaliseen pääomaan; viime kädessä kuitenkin poliittiset päätökset määräävät päivähoiton laadun.

© Veikko Somerpuro

www.wsoy.fi

14

ISBN 978-951-0-53028-3

Alkuperäinen kansi: Anna Makkonen
Kannen kuvat: Thyra Brandt / Folio / Gorilla
www.wsoy.fi